

Høring om Proposisjon 92 L, samt to representantforslag fra Sp

Actis har i mange år støttet utviklingen om å vri reaksjonen på bruk og besittelse av narkotika i retning av helserettede tiltak, og stiller oss bak at personer med rusproblemer ikke skal straffes for narkotikabruk. Actis støttet nedsettelsen av rusreformutvalget fordi vi deler målet om økt livskvalitet for mennesker som er avhengige av rus. Samtidig er Actis opptatt av at den generelle narkotikabruken i samfunnet fortsatt skal være lav. Vi mener at konsekvensene for bruk av de foreslåtte endringene er langt mer usikre enn Regjeringen legger til grunn, og i likhet med ledende fagmiljøer frykter vi at bruken vil øke som følge av reformen.

Actis har vært opptatt av at reformen skal føre til at unge med begynnende narkotikaproblemer blir sikret et helhetlig, kvalitetssikret og likeverdig oppfølgingstilbud over hele landet. Der dagens oppfølging virker best, tilbys man et forpliktende løp der man får hjelp til å løse de bakenforliggende årsakene til rusen, samtaler med helsesykepleier/psykolog el. eller hjelp til å få livet på stell med skole, jobb, bolig og fritidstilbud. De beste tilbudene til unge bør brukes som modell for tilbud til unge under 18, og gjerne opp til 25 år.

Vi har støttet det prinsipielle ønsket om en avkriminalisering, men i likhet med Riksadvokaten og Barneombudet har vi forutsatt en grundig utredning av konsekvensene for barn og unge. Vi støtter Riksadvokaten fullt ut i formuleringen fra høringen om NOU «Fra straff til hjelp»: «(...) det er en ufravikelig forutsetning for dette standpunktet at dersom trusselen om straff skal tas bort, må det utvikles nye virkemidler som er mer forpliktende enn det som følger av forslaget som nå er lagt frem. *Et alternativt oppfølgingsapparat må være utredet og vedtatt før en så omfattende rusreform kan settes i kraft*». Det opplever vi at ikke er på plass.

Regjeringens skissering av hvordan unge skal møtes er langt fra god nok. Yrkesgruppene som jobber med dette, er tydelige på at formen på den første samtalen hos rådgivende enhet ikke er hensiktsmessig. Den kan skape større avstand og ødelegge for relasjonsbyggingen. Senter for rus- og avhengighetsforskning (SERAF) omtalte forslaget til rådgivningssamtale slik i høringssvaret: «Det er dessverre likevel slik at effekten av rådgivning om rusmidlers risiko gjennom en enkeltstående rådgivningssamtale i liten grad er vist å ha noen effekt på personens fremtidige atferd og rusmiddelbruk».

Å motivere for endring krever tid, interaksjon og faglig kompetanse. Vi mener derfor at ett møte er altfor svakt, særlig for unge under 18 år, også sett opp mot vår særlige forpliktelse om å beskytte barn og unge fra narkotika gjennom FNs

barnekonvensjon §33. Det bør knyttes tydeligere kompetansekrav til rådgivningsenheten. Fagekspertisen er tydelig på at ett møte ikke er nok. Stortinget bør derfor sikre et faglig kvalitetssikret oppfølgingsløp for barn og unge er på plass før reformen vedtas. Det er uklart om dette er forenlig med regjeringens lovhjemling.

Ordningen med ett obligatorisk møte vil kunne forsterke sosial ulikhet i helse. Ungdom med foreldrestøtte og nettverk kan lettere bli motivert til å gå inn i videre oppfølgingsløp, mens ungdom med mindre støtte vil få mindre motivasjonshjelp og dermed fortsette rusbruken. Actis ønsker at det utvikles et foreldrestøtteprogram for å hjelpe foreldre i den krevende situasjonen det kan være å ha en ungdom som eksperimenterer med rus.

Regjeringens forslag til reform, Proposisjon 92 L, anerkjenner at brudd på forbudet skal møtes med en reaksjon. Dersom man ikke følger pålegget om å møte til den kommunale rådgivningsenheten, ilegges et gebyr. Det er positivt. For å ivareta den allmennpreventive effekten av forbudet, er også oppdagelsesrisikoen sentral. Actis vil påpeke at sentrale høringsinstanser som Politiet, Riksadvokaten og Det nasjonale statsadvokatembetet er tydelige på at politiets prioritering av avdekking av narkotikabruk vil bli lavere, siden forholdet ikke lenger er straffbart. Oppdagelsesrisikoen blir dermed redusert. I Prop. 92L kan man få inntrykk av at visitasjonshjemlene fullt ut vil sikre avdekkingsbehovet. Men komiteene bør se nøye på hvordan bortfall av anledning til eksempelvis sjekk av mobiltelefon vil virke inn på muligheten til å avdekke tilførselskanaler til ungdomsmiljøer. Dette skjer i økende grad via sosiale medier. Riksadvokaten skriver også i sitt høringssvar at «en lang rekke større narkotikasaker startet i små enkeltbeslag. Uten kompensierende tiltak vil en mangel på prosessuelle hjemler kunne svekke politiets arbeid, både med omsetning på gateplan og med organisert narkotikakriminalitet» Dette bør Stortinget være klar over ved behandlingen. Sps forslag vil ikke endre hjemlene politiet har i avdekkings- og etterforskningsarbeidet.

Vi har ønsket en bredere reform, som styrker helsetilbudet, og er skuffet over at Prop. 92L fastslår at «Forslaget innebærer *ingen nye tjenestetilbud*, det medfører heller *ingen nye rettigheter til tjenester for personer med rusproblemer* utover det som allerede finnes i dag» (s. 86). Utfra begrunnelsen for reformen, at man gjennom stigmareduksjon vil senke terskelen for å søke hjelp, er det et paradoks at Regjeringen ikke forventer «at den nye ordningen vil avdekke mange hittil ukjente personer som bruker narkotika i et slikt omfang at de har rett til nødvendig helsehjelp» (s. 87).

Regjeringens forslag legger ikke opp til en styrking av helsetjenesten, og kommunene må omdisponere ressurser for å gjennomføre reformen. Dette må Stortinget rette opp i. Politikerne må sørge for at rusreformen også blir en reform for styrket forebygging, helsehjelp og behandling.

Pernille Huseby
Generalsekretær, Actis – Rusfeltets samarbeidsorgan